

securitas imperii

24

(01/2014)

Pavel Marek

Protikomunistické demonstrace
v Československu v roce 1953

Jiří Petráš

Rok 1953 na jihu Čech – reakce obyvatel
na některé zásadní události

Milan Bárta

Podíl československé Bezpečnosti na přípravě
a provedení měnové reformy v roce 1953

Jan Adamec

Maďarsko 1956 – od reformy socialismu
k národnímu povstání

Sławomir Cenckiewicz

Gdaňsk 1970 – nepotrestaný zločin a boj o paměť

Hubertus Knabe

Německá demokratická republika – 17. červen 1953

Petr Blažek

Poučení komunistické strany z krizového vývoje v roce 1953
Instrukce pro likvidaci masových nepokojů

securitas imperii

REDAKČNÍ RADA

VEDOUcí REDAKTOR:

Mgr. Jan Cholínský

PŘESEDÁ REDAKČNÍ RADY:

PhDr. Jan Kalous, Ph.D.

ČLENOVÉ REDAKČNÍ RADY:

PhDr. Lukáš Babka

PhDr. Petr Blažek, Ph.D.

doc. PhDr. Vít Hloušek, Ph.D.

Mgr. Norbert Kmeť, CSc.

PhDr. Stanislav Kokoška

doc. PhDr. Karel Konečný, CSc.

PhDr. Zlatuše Kukánová

doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc.

PhDr. Jiří Rajlich

PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D.

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.

doc. PhDr. Václav Veber, CSc.

PhDr. Pavel Zeman, Ph.D.

TAJEMNÍK REDAKČNÍ RADY:

Mgr. Libor Svoboda, Ph.D.

Príspevky do Securitas Imperii jsou vybírány v oboustranně anonymním odborném recenzním řízení (peer review), které odpovídá požadavkům Rady vlády pro vědu a výzkum. Více informací o zasílání příspěvků a průběhu recenzního řízení naleznete na www.ustrcr.cz/cs/securitas-imperii.

Securitas Imperii 24 (01/2014)

vychází dvakrát ročně

Vydává: Ústav pro studium totalitních režimů

Vedoucí redaktor: Jan Cholínský

Jazyková redakce: Marie Bernardová, Jitka Šmídová

Odborná redakce: Michal Janata

Anglická a polská redakce: OLDSCHOOL, s.r.o.

Vladimír Petkevič

Jerzy Dziewiecky

Grafická úprava: Jaroslav Ježek

Sazba: Jaroslav Ježek

Poštovní adresa redakce: Siwecova 2, Praha 3, 130 00

Tisk: Unipress, spol. s r. o., Turnov

ISSN 1804-1612

Evidenční číslo: MK ČR E 19249

info@ustrcr.cz

www.ustrcr.cz

OBSAH

STUDIE	Pavel Marek ♦ Protikomunistické demonstrace v Československu v roce 1953	10
	Jiří Petráš ♦ Rok 1953 na jihu Čech – reakce obyvatel na některé zásadní události	36
	Milan Bárta ♦ Podíl československé Bezpečnosti na přípravě a provedení měnové reformy v roce 1953	52
	Jan Adamec ♦ Maďarsko 1956 – od reformy socialismu k národnímu povstání	82
	Sławomir Cenckiewicz ♦ Gdaňsk 1970 – nepotrestaný zločin a boj o paměť	124
DOKUMENTY	Hubertus Knabe ♦ Německá demokratická republika – 17. červen 1953	144
	Petr Blažek ♦ Poučení komunistické strany z krizového vývoje v roce 1953. Instrukce pro likvidaci masových nepokojů	156
	Vladimir Luarsabišvili – Omar Tušurašvili ♦ Materiály o okupaci Československa v roce 1968 v archivu Ministerstva vnitra Gruzie	180
ROZHOVORY	Jan Cholínský – Sławomir Cenckiewicz ♦ Sovětizace Polska, Západ a princip legalismu	204
DISKUZE	Petr Mallota ♦ Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec. Spekulace, fakta a role Jiřího Vovsa	234
	Roman Joch ♦ Realistický pohled na Josepha McCarthyho a čarodějnice jeho doby – nad knihou M. Stantona Evanse <i>Blacklisted by History</i>	268
	Jan Cholínský ♦ Československý „normalizační“ režim nebyl společenským konsenzem, ale znásilněním společnosti – komentář k jedné přednášce	278

RECENZE	Václav Veber ♦ LITERA, Bohuslav: „ <i>Druhá revoluce</i> “ <i>Stalinská transformace v Sovětském svazu 1928–1934</i> Dokořán, Praha 2013, 181 stran	298
	Ivo T. Budil ♦ SCAMMELL, Michael: <i>Koestler: The Literary and Political Odyssey of a Twentieth-Century Skeptic</i> Random House, New York 2009, 698 stran	303
	Petr Mallota ♦ JANDEČKOVÁ, Václava: <i>Kámen Svědectví hlavního aktéra akce „falešné hranice“ u Všerub na Domažlicku</i> . Nakladatelství Českého lesa Domažlice 2013, 327 stran	306
	Martin Tichý ♦ Divadlo Kolowrat: <i>Toufar</i> Autor libreta: Aleš Březina, režie Petr Zelenka Premiéra: 18. září 2013, Praha	310
ANOTACE	Petr Kubík ♦ KLÍMA, Vlastimil: <i>1938: Měli jsme kapitulovat?</i> Nakladatelství Lidové noviny ve spolupráci s Masarykovým ústavem a Archivem AV ČR Praha 2012, 319 stran	316
ZPRÁVY	Markéta Doležalová ♦ Divadlo Kolowrat: <i>Toufar (Mučící hry/Torture games)</i> Mezinárodní divadelní festival, Nitra 27. září až 2. října 2013	318
	Jan Cholínský – David Svoboda ♦ Konference: <i>Politický exil ze zemí střední a východní Evropy – motivy, strategie a perspektivy na Východě a Západě, 1945–1989</i> ÚPN, Bratislava 19.–20. listopadu 2013	322
	Adrian Portmann – von Arburg ♦ Závěrečná zpráva z evaluace provedené Vědeckou radou Ústavu pro studium totalitních režimů. Závěrečné shrnutí	330
SUMMARY		336

INFORMACE O AUTORECH

Prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Ph.D., nar. 1949 – historik. Absolvoval Pedagogickou a Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Působí na katedře historie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde je vedoucím Centra dějin křesťanské politiky, a na Filozofické fakultě Katolické univerzity v Ružomberoku (Slovenská republika). Zabývá se převážně českými dějinami 19. a 20. století se zaměřením na historii politického stranictví, politický katolicismus, kulturní a církevní dějiny. Je autorem řady odborných studií a monografií, např. *Český katolicismus 1890–1914*. Gloria, Rosice 2003; *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1917–1924)*; *Arcibiskup František Kordač*. UP Olomouc, Olomouc 2013 (s M. Šmídem); *Emil Dlouhý-Pokorný. Nástin života a díla katolického modernisty*. CDK, Brno 2007; *Politik dobré vůle. Život a dílo msgr. Jana Šrámka*. Vyšehrad a FF UP Olomouc, Praha a Olomouc 2013 (s Milošem Traplem a Karlem Konečným); *Nástin dějin pravoslavné církve v 19. a 20. století. Prolegomena k vývoji pravoslaví v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi v letech 1860–1992*. CDK, Brno 2012 (s M. Lupčem); *České živnostnictvo 1945–1960. Likvidace živnostníků, řemeslníků a obchodníků v českých zemích*. Doplněk, Brno 2006.

PhDr. Jiří Petráš, nar. 1963 – historik. V roce 1987 dokončil studium Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích a ve stejném roce začal působit v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích, kde jako historik moderních dějin a vedoucí Oddělení společenských věd působí dodnes. Zabývá se regionálními dějinami po roce 1945. Publikoval řadu odborných studií a monografie: *Česko-německá problematika v Českých Budějovicích po skončení druhé světové války*. Jihočeské muzeum, České Budějovice 2007; *Květen 1945 a srpen 1968 v Českých Budějovicích. (Deníkové zápisky dvou žen)*. ÚSD AV ČR, Praha 2007; *Fotbalový oddíl Rudá hvězda/Sportovní klub policie České Budějovice 1951–2011*. Jihočeské muzeum, České Budějovice 2011; *Komařícký pilot Jan Lenc*. Jihočeské muzeum, České Budějovice, 2013.

PhDr. Milan Bárta, nar. 1976 – historik. Vystudoval učitelství, obor dějepis a český jazyk pro střední školy, na Pedagogické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně Ústí nad Labem. Pracoval na Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, nyní působí v Ústavu pro studium totalitních režimů, kde je vedoucím Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci. Zabývá se především průběhem a potlačením Pražského jara a působením Státní bezpečnosti v Československu v letech 1945–1989. Je autorem či spoluautorem řady studií a knih věnovaných období vlády komunistického režimu v Československu, mj. *Inspekce ministra vnitra v letech 1953–1989. Výběr dokumentů*. ÚSTR, Praha 2009; *Oběti okupace, Československo, 21. srpen – 31. prosinec 1968*. ÚSTR, Praha 2008 (s Lukášem Cvrčkem, Patrikem Košickým a Vítězslavem Sommerem); *Demonstrace v Československu v srpnu 1969 a jejich potlačení*. ÚSTR, Praha 2012 (spolu s Janem Kalousem a Janem Břečkou).

Mgr. Jan Adamec, MA, nar. 1978 – historik a politolog. Vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor historie – politologie, specializace dějiny východní Evropy a SSSR po roce 1945 (2002) a obor historie na Central European University v Budapešti (2004). V současné době studuje postgraduálně nejnovější dějiny na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Mezi jeho hlavní oblasti výzkumu patří dějiny Maďarska v padesátých a šedesátých letech 20. století a Sovětského svazu po roce 1945. V současné době působí jako pedagog na Vyšší odborné škole publicistiky. Dlouhodobě autorsky spolupracuje na pořadu Portréty rozhlasové stanice Český rozhlas Plus, na rubrice Civilizace pro týdeník *Respekt*, pravidelně přispívá do *Visegradrevue.eu* a *Zahraničné politiky* (zahranicnapolitika.sk). Vede internetový časopis pro výzkum dějin studené války (*praguecoldwar.cz*).

Dr. Sławomir Cenckiewicz, nar. 1971 – historik. V letech 2001–2008 působil v Ústavu národní paměti ve Varšavě (IPN) a současně v letech 2003–2005 v Historickém ústavu Gdaňské univerzity. Je autorem mnoha vědeckých monografií a populárně-naučných publikací: mj. *Tadeusz Katelbach (1897–1977). Biografia polityczna*. Wydawnictwo Towarzystwo Przyjaciół Instytutów Józefa Piłsudskiego Zagranicą – Wydawnictwo LT W, Warszawa 2005; *SB a Lech Wałęsa. Przyczynek do biografii*. IPN, Gdańsk – Warszawa – Krakow 2008 (spolu s Piotrem Gontarczykem); *Gdański Grudzień '70. Rekonstrukcja. Dokumentacja. Walka z pamięcią*. IPN, Gdańsk – Warszawa 2009; *Anna Solidarność. Życie i działalność Anny Walentynowicz na tle epoki (1929–2010)*. Zysk i S-ka, Poznań 2010; *Długie ramie Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*. Zysk i S-ka, Poznań 2011; *Wałęsa, człowiek z teczky*. Zysk i S-ka, Poznań 2013. Jako vedoucí autorského kolektivu se podílel na vydání prvního dílu biografie *Lech Kaczyński. Biografia polityczna 1949–2005*. Zysk i S-ka, Poznań 2013.